

UNIWERSYTET
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Podstawy psychologii dla nauczycieli cz. 1 (wykład)

Sylabus zajęć

Informacje podstawowe

Kierunek studiów Teologia Specjalność Katechetyczno-pastoralna Jednostka organizacyjna Wydział Teologiczny Poziom studiów studia jednolite magisterskie Forma studiów studia niestacjonarne Profil studiów profil ogólnoakademicki		Cykl dydaktyczny 2023/24 Kod zajęć 12TEOKPAN.54KU.01337.23 Języki wykładowe polski Obligatoryjność Obowiązkowy specjalnościowy Blok zajęciowy Przedmioty kierunkowe uzupełniające	
Koordynator zajęć	Joanna Matejczuk		
Prowadzący zajęcia	Joanna Matejczuk		
Okres Semestr 3	Forma zajęć / liczba godzin / forma zaliczenia • Wykład: 30, Egzamin		Liczba punktów ECTS 2

Cele kształcenia dla zajęć

Kod	Cel
C1	Poszerzenie wiedzy o funkcjonowaniu człowieka w ramach wybranych koncepcji psychologicznych
C2	Rozwinięcie samodzielnego, twórczego i krytycznego myślenia na temat uwarunkowań i konsekwencji zachowania człowieka w różnych sytuacjach społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji szkolnej
C3	Zwiększenie gotowości do praktycznego wykorzystania wiedzy psychologicznej w codziennej pracy nauczyciela
C4	Wykształcenie umiejętności rozpoznawania i analizy czynników ryzyka oraz czynników sprzyjających w procesie rozwoju, uczenia się i wychowania (ze szczególnym uwzględnieniem dzieci w wieku szkolnym)
C5	Uwrażliwienie na wielość i różnorodność uwarunkowań procesu rozwoju, uczenia się i wychowania (ze szczególnym uwzględnieniem dzieci w wieku szkolnym)
C6	Poszerzenie świadomości na temat roli nauczyciela w rozwoju dzieci, młodzieży i funkcjonowaniu szkoły jako organizacji (ze szczególnym uwzględnieniem dzieci w wieku szkolnym)
C7	Zwiększenie wrażliwości etycznej i postaw prospołecznych w procesie identyfikacji z rolą zawodową nauczyciela

Wymagania wstępne

Główną ideą zajęć jest przygotowanie, zbudowanie funkcjonalnego rusztowania, do samodzielnego krytycznego i twórczego myślenia studenta/studentki o zastosowaniach psychologii w praktyce szkolnej. Korzystając z klasycznych i współczesnych teorii, modeli, wyników badań, przykładów praktycznych chcemy uwrażliwić studentów/studentki na wielość i różnorodność uwarunkowań procesu uczenia się i wychowania. Konstrukcja wykładów będzie wspierała rozwój myślenia krytycznego, w tym gotowości do wykorzystania ogólnej wiedzy naukowej w procesie dokonywania obserwacji, wnioskowania, interpretacji, oceny oraz komunikowania się z innymi podczas rozwiązywania złożonych problemów, szczególnie dotyczących zjawisk szkolnych. Psychologia może dostarczyć narzędzi do rozróżniania myślenia krytycznego (uwważnego, wytrwałego, refleksyjnego, opartego na wnikliwych obserwacjach i precyzyjnych definicjach) i zdroworozsądkowego/potocznego (często stronniczego, nasyconego stereotypami, uprzedzeniami, nadinterpretacjami, nieuprawnionymi uogólnieniami i innymi błędami myślenia). W tym względzie, dzięki poszerzaniu wiedzy z obszaru psychologii możemy rozwijać postawę refleksyjnego praktyka, gotowego do wieloaspektowego analizowania zjawisk związanych z funkcjonowaniem człowieka w sytuacjach społecznych, szczególnie w sytuacji szkolnej.

W części drugiej zajęcia poświęcone są zrozumieniu funkcji wieku szkolnego w cyklu życia i rozwoju człowieka. Na plan pierwszy wybija się tu jego funkcja socjalizacyjna. W tym okresie dziecko powinno przywiązać się do własnej społeczności i jej kultury. Powinno opanować podstawową wiedzę i nauczyć się stosować ją w konwencjonalny sposób. W sensie psychologicznym oznacza to podporządkowanie własnego zachowania i własnych procesów psychicznych obowiązującym w społeczności wzorom funkcjonowania.

W procesie formowania tożsamości faza ta odpowiedzialna jest przede wszystkim za międzypokoleniową ciągłość doświadczeń. Kluczowe w tym procesie znaczenie ma rozpoznawanie tzw. niezmienników (stałości zarówno dotyczących rzeczywistości fizycznej jak i społecznej) to znaczy wzorów, reguł i zasad oraz pojęć naukowych z zakresu zróżnicowanych działań nauki.

Kluczowe mechanizmy temu służące to: 1. identyfikacja rozumiana jako identyfikowanie czegoś i identyfikowanie się z kimś, 2. uczenie się pod kierunkiem. Ich poprawne i łączne działanie prowadzi w tym wieku do opanowania przez dziecko roli ucznia. Kompetencja ta pozwala mu radzić sobie z sytuacjami zadaniowymi poprzez poszukiwanie nauczycieli i uczenie się od nich.

Efekty uczenia się dla zajęć

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Wiedzy - Student/ka:			

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
W1	Zna i rozumie podstawowe pojęcia w psychologii służące wyjaśnianiu przebiegu procesów intelektualnych, emocjonalno-wolicjonalnych, komunikacyjnych, uczenia się, cele, zadania i metody psychologii oraz możliwości wykorzystania psychologii w szkole.	B1.W1, B1.W3	Egzamin pisemny
W2	Zna i rozumie normy rozwojowe dotyczące aspektu fizycznego (wzrost, motoryka, seksualność), psychicznego (poznanie, emocje, wola), społecznego (moralność).	B1.W1, B1.W2	Egzamin pisemny
W3	Zna i rozumie mechanizm psychicznej adaptacji dziecka w wieku szkolnym, identyfikuje charakterystyczny dla wieku rodzaj motywacji, mechanizm funkcjonowania osobowości, poznawczego ustosunkowywania się, komunikowania się, uczenia się i różnice indywidualne w tym zakresie oraz możliwe zaburzenia.	B1.W2, B1.W3	Egzamin pisemny
W4	Rozumie centralne znaczenie w rozwoju dziecka w wieku szkolnym uczenia się pod kierunkiem, uwagi dowolnej, moralności konwencjonalnej, współpracy rówieśniczej, przyczyny nieprawidłowości w przebiegu procesu ich rozwoju oraz późniejsze rozwojowo skutki wynikające z tych nieprawidłowości.	B1.W2, B1.W4	Egzamin pisemny
Umiejętności - Student/ka:			
U1	Potrafi obserwować zachowania społeczne i ich uwarunkowania, analizować i interpretować sytuacje i zdarzenia w praktyce szkolnej w oparciu o wiedzę psychologiczną	B1.U2	Egzamin pisemny
U2	Potrafi obserwować procesy rozwojowe uczniów.	B1.U1	Egzamin pisemny
U3	Potrafi dostosować sytuację nauczania przedmiotu do możliwości uczenia się dziecka w wieku szkolnym.	B1.U1, B1.U5	Egzamin pisemny
U4	Potrafi wspierać dziecko w wieku szkolnym w zakresie uczenia się przedmiotowej wiedzy, nabywania umiejętności i kształtowania nastawień.	B1.U5, B1.U6	Egzamin pisemny
U5	Potrafi rozpoznać symptomy prawidłowego i nieprawidłowego przebiegu procesu rozwoju dziecka w wieku szkolnym w obszarze rozwoju osobowości, funkcji intelektualnych, funkcji społeczno-emocjonalnych, wolicjonalnych, moralności, komunikacji i współpracy.	B1.U1, B1.U6	Egzamin pisemny
Kompetencji społecznych - Student/ka:			
K1	Jest gotowy do wykorzystania zdobytej wiedzy psychologicznej do analizy zdarzeń pedagogicznych, krytycznego myślenia o funkcjonowaniu człowieka w sytuacji szkolnej.	B1.K2	Egzamin pisemny
K2	Jest gotowy do autorefleksji nad własnym rozwojem zawodowym oraz refleksji na temat roli nauczyciela w procesie nauczania i wychowania uczniów.	B1.K1	Egzamin pisemny
K3	Jest gotów do interweniowania w momencie rozpoznania sytuacji zagrażającej rozwojowi dziecka.	B1.K2	Egzamin pisemny

Treści programowe dla zajęć

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
1.	Podstawowe pojęcia psychologii. Cele i zadania psychologii, możliwości wykorzystania psychologii w szkole. Myślenie krytyczne w pracy nauczyciela.	W1, U1, K1, K2	Wykład
2.	Struktura i funkcje podstawowych procesów psychicznych. Procesy poznawcze, spostrzeganie, odbiór i przetwarzanie informacji, mowa i język, myślenie i rozumowanie, uczenie się i pamięć, uwaga, emocje i motywacje w procesach regulacji zachowania.	W1, W3	Wykład
3.	Psychologiczne koncepcje człowieka a interpretacja zachowań ucznia i sytuacji w szkole. Kontekst psychologiczny projektowania procesów edukacyjnych. Psychologiczne podstawy pracy nauczyciela.	W1, U1, U2, K1, K2	Wykład
4.	Teorie integralnego rozwoju ucznia. Biologiczne i społeczne czynniki rozwoju. Rozwój wybranych funkcji psychicznych. Rozwój a wychowanie.	W2, K1	Wykład
5.	Rozwój psychiczny człowieka w cyklu życia oraz zadania rozwojowe stojące przed uczniem i nauczycielem w kolejnych okresach rozwojowych.	W2, U2	Wykład
6.	Zachowania społeczne i ich uwarunkowania a interpretacja funkcjonowania podmiotów w sytuacji szkolnej.	U1, K1	Wykład
7.	Proces funkcjonalnej i dysfunkcjonalnej adaptacji do środowiska; sytuacja psychologiczna; dynamika sytuacji psychologicznej (okresy: kryzysu strukturalnego, okresu stabilnego, kryzysu funkcjonalnego).	W3, K3	Wykład
8.	Dynamika środowisk społecznych w rozwoju; środowiska socjalizujące, prymitywizujące, zaburzające; zróżnicowane przedmiotowe środowisk rozwoju.	W3, U3, U5, K3	Wykład
9.	Dynamika i struktura wieku rozwojowego dziecka w wieku szkolnym (kryzys 7 rż, nauczanie początkowe; nauczanie przedmiotowe; kryzys 13 rż); kryzys funkcjonalny poczucie niższości versus poczucie produktywności; rola mechanizmu kompensacji i zasobów społecznych	W3, W4, U5	Wykład
10.	Kierowanie sytuacją szkolną; fizyczne i społeczne aspekty sytuacji szkolnej; środowisko szkolne jako źródło zadań (zjawisko frustracji) i środków pomocniczych (wiedza, umiejętności, postawy).	U3, U4, U5	Wykład
11.	Samokontrola i samoopanowanie (identyfikacja i uczenie się od innych); umiejętność rozpoznawania konwencji w wieku szkolnym; proces opanowywanie wzoru funkcjonowania (samokontroli zachowania i procesów psychicznych) zgodnie z konwencjami; dynamika i struktura funkcji psychicznych (funkcje intelektualne i wolicjonalno-emocjonalne).	W4, U4, U5	Wykład

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
12.	Niezmienniki funkcjonalne; zasady i reguły konstytutywne i konstytuowane; pojęcia spontaniczne i naukowe.	W3, U4	Wykład

Informacje dodatkowe

Forma zajęć	Metody i formy prowadzenia zajęć
Wykład	Wykład z prezentacją multimedialną wybranych zagadnień, Wykład konwersatoryjny, Wykład problemowy, Dyskusja, Metoda analizy przypadków, Uczenie problemowe (Problem-based learning), Demonstracje dźwiękowe i/lub video

Forma zajęć	Warunki zaliczenia zajęć
Wykład	Obecność na 80% zajęć Egzamin zaliczony w wyniku uzyskania 51% łącznej sumy możliwych do uzyskania punktów Kryteria oceniania wg skali stosowanej w UAM: • bardzo dobry (bdb; 5,0): student osiągnął planowane efekty uczenia się obejmujące wszystkie istotne aspekty w stopniu zaawansowanym • dobry plus (+db; 4,5): student osiągnął planowane efekty uczenia się obejmujące wszystkie istotne aspekty w stopniu bardzo wysokim, mogły pojawić się nieliczne błędy lub niepoprawności • dobry (db; 4,0): student osiągnął planowane efekty uczenia się obejmujące istotne aspekty w stopniu dobrym, mogły pojawić się błędy lub niepoprawności • dostateczny plus (+dst; 3,5): student osiągnął planowane efekty uczenia się bez niektórych istotnych aspektów, mogły pojawić się poważniejsze błędy lub niepoprawności • dostateczny (dst; 3,0): student osiągnął planowane efekty uczenia się bez niektórych istotnych aspektów, mogły pojawić się liczne błędy i niepoprawności • niedostateczny (ndst; 2,0): student nie osiągnął planowanych efektów uczenia się

Literatura

Obowiązkowa

1. Aronson, E. (2006). Psychologia społeczna. Serce i umysł, s. 125-167. (rozdział: Poznanie społeczne. W jaki sposób myślimy o świecie społecznym)
2. Brzezińska, A. (2003). Dzieci z układu ryzyka. W: A. Brzezińska, S. Jabłoński, M. Marchow (red.), Ukryte piętno. Zagrożenia rozwoju w okresie dzieciństwa (s. 11-37). Poznań: Wydawnictwo Fundacji Humaniora.
3. Brzezińska, A. (2004). Społeczna psychologia rozwoju, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, s: 19-25, 41-67, 71-97
4. Ledzińska, M., Czerwińska, E. (2011). Psychologia nauczania. Ujęcie poznawcze. Warszawa Wydawnictwo Naukowe PWN. S. 347-352 (r. Poznać siebie, zrozumieć innych: uniwersalne cele kształcenia.)
5. Tavis, C., Wade, C. (1999). Psychologia. Podejścia oraz koncepcje. Poznań: Zys i S-ka, s. 25-35
6. Zimbardo, P., Gerrig, R. (2012). Psychologia i życie. Warszawa: Wydawnictwo PWN, s. 3-8, 13-23.
7. Appelt, K. (2005). Wiek szkolny. Jak rozpoznać potencjał dziecka. W: A. Brzezińska (red.). Portrety psychologiczne człowieka. Praktyczna psychologia rozwojowa. (259-301). Gdańsk: GWP.
8. Smykowski, B. (2012). Wiek szkolny. W: B. Smykowski. Psychologia kryzysów w kulturowym rozwoju dzieci i młodzieży. (165-172). Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
9. Smykowski, B. (2019). Wiek szkolny a poczucie stałości i przewidywalności. W: A. Brzezińska (red.). Kompetencje emocjonalne i społeczne dzieci w wieku wczesnoszkolnym. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
10. Wiliński, P. (2005). Wiek szkolny. Jak rozpoznać ryzyko i jak pomagać. W: A. Brzezińska (red.). Portrety psychologiczne człowieka. Praktyczna psychologia rozwojowa. (303-343). Gdańsk: GWP.

Nakład pracy studenta i punkty ECTS

Rodzaje zajęć studenta	Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane rodzaje zajęć
Wykład	30
Czytanie wskazanej literatury	10
Przygotowanie do egzaminu	15
Łączny nakład pracy studenta	Liczba godzin 55
Liczba punktów ECTS	ECTS 2

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Efekty uczenia się dla kierunku

Kod	Treść
B1.K1	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do autorefleksji nad własnym rozwojem zawodowym
B1.K2	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do wykorzystania zdobytej wiedzy psychologicznej do analizy zdarzeń pedagogicznych
B1.U1	Absolwent/ka potrafi obserwować procesy rozwojowe uczniów
B1.U2	Absolwent/ka potrafi obserwować zachowania społeczne i ich uwarunkowania
B1.U5	Absolwent/ka potrafi rozpoznawać bariery i trudności uczniów w procesie uczenia się
B1.U6	Absolwent/ka potrafi identyfikować potrzeby uczniów w rozwoju uzdolnień i zainteresowań
B1.W1	Absolwent/ka zna i rozumie podstawowe pojęcia psychologii: procesy poznawcze, spostrzeganie, odbiór i przetwarzanie informacji, mowę i język, myślenie i rozumowanie, uczenie się i pamięć, rolę uwagi, emocje i motywacje w procesach regulacji zachowania, zdolności i uzdolnienia, psychologię różnic indywidualnych – różnice w zakresie inteligencji, temperamentu, osobowości i stylu poznawczego
B1.W2	Absolwent/ka zna i rozumie proces rozwoju ucznia w okresie dzieciństwa, adolescencji i wczesnej dorosłości: rozwój fizyczny, motoryczny i psychoseksualny, rozwój procesów poznawczych (myślenie, mowa, spostrzeganie, uwaga i pamięć), rozwój społeczno-emocjonalny i moralny, zmiany fizyczne i psychiczne w okresie dojrzewania, rozwój wybranych funkcji psychicznych, normę rozwojową, rozwój i kształtowanie osobowości, rozwój w kontekście wychowania, zaburzenia w rozwoju podstawowych procesów psychicznych, teorie integralnego rozwoju ucznia, dysharmonie i zaburzenia rozwojowe u uczniów, zaburzenia zachowania, zagadnienia: nieśmiałości i nadpobudliwości, szczególnych uzdolnień, zaburzeń funkcjonowania w okresie dorastania, obniżenia nastroju, depresji, krystalizowania się tożsamości, dorosłości, identyfikacji z nowymi rolami społecznymi, a także kształtowania się stylu życia
B1.W3	Absolwent/ka zna i rozumie teorię spostrzegania społecznego i komunikacji: zachowania społeczne i ich uwarunkowania, sytuację interpersonalną, empatię, zachowania asertywne, agresywne i uległe, postawy, stereotypy, uprzedzenia, stres i radzenie sobie z nim, porozumiewanie się ludzi w instytucjach, reguły współdziałania, procesy komunikowania się, bariery w komunikowaniu się, media i ich wpływ wychowawczy, style komunikowania się uczniów i nauczyciela, bariery w komunikowaniu się w klasie, różne formy komunikacji – autoprezentację, aktywne słuchanie, efektywne nadawanie, komunikację niewerbalną, porozumiewanie się emocjonalne w klasie, porozumiewanie się w sytuacjach konfliktowych
B1.W4	Absolwent/ka zna i rozumie proces uczenia się: modele uczenia się, w tym koncepcje klasyczne i współczesne ujęcia w oparciu o wyniki badań neuropsychologicznych, metody i techniki uczenia się z uwzględnieniem rozwijania metapoznania, trudności w uczeniu się, ich przyczyny i strategie ich przezwyciężania, metody i techniki identyfikacji oraz wspomagania rozwoju uzdolnień i zainteresowań, bariery i trudności w procesie komunikowania się, techniki i metody usprawniania komunikacji z uczniem oraz między uczniami